

Protocol medicijnverstrekking en medisch handelen op scholen*

*Gebaseerd op

- Model-protocol Medicijnverstrekking & Medisch Handelen op scholen (Steunpunt Passend Onderwijs VO)
- VO-signaal Medicijnverstrekking en Medisch Handelen op School (VOION)

Maart 2019

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Belangrijke aandachtspunten.....	3
Juridische aandachtspunten.....	3
1. De leerling wordt ziek op school	4
2. Het verstrekken van medicijnen op verzoek	4
3. (Voorbehouden) medische handelingen.....	5
3.1. Wettelijke regels.....	6
3.2. Aansprakelijkheid	6
4. Dekking civielrechtelijke aansprakelijkheid.....	6
Bijlage 1 Toestemmingsformulier ziek op school	7
Toestemmingsformulier ziek op school	8
Bijlage 2 Het verstrekken van medicijnen op verzoek	10
Toestemmingsformulier verstrekken van medicijnen	11
Medicijninstructie	13
Bijlage 3 Toestemmingsformulier medische handeling op school	14
Bijlage 4 Bekwaamheidsverklaring bij het uitvoeren van medische handelingen.....	17

Inleiding

Medewerkers worden regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn. De schoolleiding krijgt soms ook het verzoek van ouders/verzorgers om een kind door een arts voorgeschreven medicijnen toe te dienen. En een enkele keer wordt werkelijk medisch handelen van medewerkers gevraagd als het bijvoorbeeld gaat om het geven van sondevoeding of het geven van een injectie.

Met het verrichten van handelingen in bovengenoemde situaties aanvaardt de schoolleiding een aantal verantwoordelijkheden. Medewerkers begeven zich op een terrein waar ze niet voor gekwalificeerd zijn. Het is daarom van belang om van tevoren goed te overwegen of je als school deze verantwoordelijkheid wil dragen.

Als je besluit deze verantwoordelijkheid te nemen, is het voor de gezondheid van de betreffende leerling van groot belang dat de medewerkers zorgvuldig handelen en, als van toepassing, over de vereiste bekwaamheid beschikken. Ze moeten zich ook realiseren dat zij aansprakelijk kunnen worden gesteld bij fouten of vergissingen.

Belangrijke aandachtspunten

In dit protocol wordt een onderscheid gemaakt tussen “medisch handelen” in het algemeen en “voorbehouden handelen”. Voorbehouden handelingen zijn medische handelingen die onaanvaardbare risico’s voor de gezondheid van een patiënt met zich meebrengen als ze door een ondeskundige worden uitgevoerd. Wie deze handelingen mogen uitvoeren, staat in de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG).

Er kunnen drie situaties worden onderscheiden:

- De leerling wordt ziek op school.
- Er wordt door leerling/ouders gevraagd om medicijnen te verstrekken.
- Er wordt door leerling/ouders gevraagd om voorbehouden (medische) handelingen te verrichten.

De eerste situatie laat de school geen keus. Een leerling wordt ziek of krijgt een ongeluk en de school of de docent moet direct bepalen hoe er gehandeld moet worden.

Bij de tweede en de derde situatie kan de schoolleiding kiezen of zij wel of geen medewerking verleent aan het geven van medicijnen of het uitvoeren van een voorbehouden medische handeling. Voor de individuele medewerker geldt dat hij mag weigeren handelingen uit te voeren waarvoor hij zich niet bekwaam acht. Het verrichten van voorbehouden (medische) handelingen door een ander dan een arts wordt ten eerste afgeraden.

Juridische aandachtspunten

Als de school afspraken maakt over medicijnverstrekking en medisch handelen, is het volgende juridisch van belang (Wet Geneeskundige Behandelings Overeenkomst):

- *Leerlingen tot 12 jaar: ouders/verzorgers beslissen.* Aan een jonge leerling moet wel op een begrijpelijke manier verteld worden wat er met hem gaat gebeuren.
- *Leerlingen van 12 tot 16 jaar* moeten, naast hun ouders/ verzorgers, zelf toestemming geven. Het gaat dan om een zogenaamde dubbele toestemming. De afspraken hierover moeten schriftelijk worden vastgelegd.

- *Leerlingen vanaf 16 jaar* beslissen zelf over hun behandeling en geven daar ook toestemming voor. Voor de wet worden zij hetzelfde behandeld als een volwassene. Ouders kunnen daarvoor niet meer benaderd worden. Ook in deze situatie moeten de afspraken op schrift vastgelegd worden.

In dit protocol worden de drie verschillende situaties beschreven en in de bijlagen zijn de toestemmingsformulieren en een voorbeeld van een bekwaamheidsverklaring opgenomen.

1. De leerling wordt ziek op school

Het kan voorkomen dat een leerling 's morgens gezond op school komt en tijdens de schooluren last krijgt van bijvoorbeeld misselijkheid, hoofdpijn, of pijn door een insectenbeet.

Uitgangspunt is dat een leerling die ziek is naar huis gaat. Als toch besloten wordt om een medicijn te geven, moet dat zorgvuldig gebeuren:

- Hebben ouders/ verzorgers het toestemmingsformulier (bijlage 1) getekend?
- Als dat niet het geval is, overleg met de ouders.
- Raadpleeg bij twijfel een arts.
- Informeer zo nodig de schoolleiding.

Tip: Wijs bepaalde medewerkers aan voor het beheer, de uitgave en de registratie van medicijnen.

Er kunnen zich situaties voordien waarbij het onverstandig is om de leerling alleen naar huis te laten gaan. In een dergelijk geval moet er voor begeleiding gezorgd worden, de ouders/verzorgers halen de leerling op, of de leerling wordt door een medewerker of een taxi thuis gebracht.

Als de ouders/ verzorgers niet te bereiken zijn

Problematisch is het wanneer de ouders/ verzorgers niet te bereiken zijn. De leerling kan niet naar huis worden gestuurd zonder dat daar toezicht is. Ook kunnen de medicijnen niet zonder toestemming van de ouders verstrekt worden (als het toestemmingsformulier niet getekend is). Het toestemmingsformulier (aan het begin van het schooljaar in te vullen en te ondertekenen) is dus belangrijk. Zonder toestemming geen medicijnen (ook geen paracetamol) verstrekken.

2. Er wordt door leerling/ouders gevraagd medicijnen te verstrekken

Leerlingen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal keren per dag moeten gebruiken, ook tijdens schooluren, bijvoorbeeld pufjes voor astma, antibiotica of ritalin. Ouders vragen dan soms aan de schoolleiding of aan een medewerker om deze middelen te verstrekken. Het verstrekken van deze middelen is een medische handeling.

Dunamare Onderwijsgroep neemt hierin het volgende standpunt in:

1. Door medewerkers van school worden in beginsel geen medische handelingen verricht.
2. Scholen verstrekken in beginsel geen medicijnen die op recept zijn voorgeschreven, waarvan (het vergeten) het toe dienen een levensgevaarlijke situatie oplevert. Het is aan de ouders om zorg te dragen voor het organiseren van deze zorg. In zeer uitzonderlijke gevallen kunnen afspraken met de school worden vastgelegd (zie bijlage 2).

3. Voor leerlingen waarbij het noodzakelijk is om in een acute situatie onmiddellijk een levensreddende spuit toe te dienen (notenallergie, bijensteek etc.) kan aan het begin van het schooljaar een formulier (bijlage 2) worden ingevuld door ouders en verzorgers om de zorg hieromtrent te organiseren. Op dit formulier staan de plichten van ouders en school omschreven en daar tekenen zij beide voor. Als er geen formulier is ingevuld, en een acute levensbedreigende situatie ontstaat waarin handelen meteen vereist is, is iedere medewerker (zoals iedere burger) verplicht om naar vermogen te handelen. In dat geval mag worden afgeweken van het protocol, zonder dat de medewerker eventueel aansprakelijk kan worden gesteld voor foutieve handelingen.

N.B.: het invullen en ondertekenen van het formulier vrijwaart nooit verkeerd handelen en de consequenties daarvan. Met het protocol en het formulier zorgt de school er met name voor dat zij alles in het werk heeft gesteld om zo zorgvuldig mogelijk te handelen. Medewerkers moeten zelfstandig kiezen voor het uitvoeren van de handelingen en mogen daartoe nooit gedwongen worden.

Enkele praktische adviezen:

- Als het gaat om het verstrekken van recept medicijnen gedurende een lange periode, dan vervult de school hierin geen rol. De ouders moeten het initiatief nemen voor een overleg om de medicatie te organiseren en weten dat zij daarvoor geen medewerkers kunnen inschakelen. Wijs ze daarop aan het begin van het schooljaar.
- Mocht de situatie zich voordoen dat een leerling niet goed op een acuut medicijn reageert of dat er onverhoopt toch een fout gemaakt wordt bij de toediening van het medicijn, dan moet direct met ouders, de huisarts of 112 gebeld worden. Zorg in alle gevallen dat de relevante gegevens bij de hand zijn, zoals naam, geboortedatum, adres, naam huisarts, toegediende medicijn en reacties van de leerling.
- Neem de medicijnen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van de betreffende leerling.
- Maak iemand verantwoordelijk voor het opslaan en registreren van de medicijnen.

3. (Voorbehouden) medische handelingen

Het is van groot belang dat een langdurig zieke leerling, een leerling met een chronische ziekte of een leerling met een bepaalde handicap zo veel mogelijk gewoon naar school gaat.

In principe worden op school geen voorgehouden medische handelingen uitgevoerd.

In hoog uitzonderlijke gevallen zullen ouders/ verzorgers aan de schoolleiding en medewerkers vragen om handelingen te verrichten die vallen onder *voorbehouden* medisch handelen. Dit zijn handelingen die normaliter enkel door een bevoegd arts worden uitgevoerd. Te denken valt daarbij aan het geven van sondevoeding of het meten van de bloedsuikerspiegel bij diabetes door middel van een vingerprikje. In zijn algemeenheid worden deze handelingen door de leerling zelf, de ouders, de arts of thuiszorg op school verricht. In zeer uitzonderlijke situaties, vooral als er sprake is van een situatie die al langer bestaat, wordt door de ouders en/of leerling wel eens een beroep op de schoolleiding en de medewerkers gedaan.

De jeugdarts van de GGD kan adviseren bij de keuze om wel of niet voorbehouden medische handelingen uit te gaan voeren bij een leerling.

Wanneer wordt besloten dat een medewerker de medische handeling gaat uitvoeren, moet de schoolleiding zich realiseren dat zij daarmee bepaalde verantwoordelijkheden op zich neemt. Zorg er

daarom voor dat er vaste medewerkers binnen de school deze handelingen uitvoeren, en vraag een arts om een bekwaamheidsverklaring. Voordat deze verklaring wordt verstrekt wordt instructie gegeven door een arts (in de regel de behandelaar van de leerling). Het zal duidelijk zijn dat de leerling en zijn ouders/ verzorgers voor dergelijke ingrijpende handelingen hun toestemming moeten geven (toestemmingsformulier bijlage 3).

3.1. Wettelijke regels

Voor de *voorbehouden* medische handelingen heeft de wetgever een aparte regeling gemaakt. De Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG) regelt wie wat mag doen in de gezondheidszorg. De Wet BIG is bedoeld voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en geldt als zodanig niet voor schoolpersoneel.

Bepaalde medische handelingen – voorbehouden handelingen- mogen alleen worden verricht door artsen of in opdracht van artsen. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet bevoegd is, wel bekwaam is om die handelingen te verrichten.

3.2. Aansprakelijkheid

Soms worden medewerkers betrokken bij de zorg rond een zieke of gehandicapte leerling en worden ze daarmee partners in de zorg. In zo'n geval kan het voorkomen dat een medewerker gevraagd wordt om een voorbehouden medische handeling bij een leerling uit te voeren. Daartoe moet deze medewerker door een arts 'bekwaam' worden geacht en moet hij gedegen instructie krijgen over hoe de handeling uit te voeren. Deze wordt over het algemeen door de behandelaar van de leerling gegeven. Het naar tevredenheid uitvoeren van deze handeling wordt schriftelijk vastgelegd in een bekwaamheidsverklaring (bijlage 4).

De bekwaamheid moet worden bijgehouden door jaarlijkse bijscholingen, zeker als de handeling waarvoor de bekwaamheid is afgegeven weinig uitgevoerd wordt.

Als de medewerker geen bekwaamheidsverklaring heeft, dan kan hij bij onoordeelkundig handelen aangesproken worden voor de aangerichte schade. Het College van Bestuur is echter weer verantwoordelijk voor datgene wat een medewerker doet, aangenomen dat de schoolleiding onzorgvuldig heeft gehandeld.

Een medewerker die onbekwaam is en/of zonder opdracht van een arts deze handelingen verricht is niet alleen civielrechtelijk aansprakelijk (betalen van schadevergoeding), maar kan in uitzonderlijke gevallen ook strafrechtelijk (mishandeling) aansprakelijk zijn. Dit geldt alleen als er sprake is van opzet. Het College van Bestuur kan op zijn beurt als werkgever eveneens civiel- en (in extreme gevallen) strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden.

4. Dekking civielrechtelijke aansprakelijkheid

In de huidige aansprakelijkheidspolis van Dunamare Onderwijsgroep is dekking opgenomen voor medicijnverstrekking op scholen door medewerkers. Deze dekking geldt alleen als kan worden aangetoond dat volgens het protocol "medicijnverstrekking en medisch handelen op scholen" is gehandeld.

Bijlage 1 Toestemmingsformulier ziek op school

Toestemmingsformulier ziek op school

(eventueel te gebruiken als bijlage bij het inschrijfformulier)

Het kan voorkomen dat je gezond naar school gaat en tijdens de schooluren ziek wordt, je verwondt, door een insect wordt geprikt of iets dergelijks. Als deze situatie zich voordoet moet de school weten wat ze moet doen, of je een paracetamol mag krijgen of dat je bijvoorbeeld meteen naar de dokter moet. Met dit formulier willen we daarvoor duidelijke afspraken maken.

Bij onduidelijkheid nemen wij altijd contact op met jouw ouders/ verzorgers.

Als je met het bovenstaande akkoord bent, wil je dan samen met je ouders/ verzorgers het formulier invullen en terugsturen naar/ inleveren bij .....

Ondergetekenden (leerling en ouders) gaan akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:

Naam leerling: .....

Geboortedatum: .....

Adres: .....

Postcode en plaats: .....

Naam ouders/ verzorgers: .....

Telefoon thuis: .....

Telefoon werk: .....

Naam huisarts: .....

Telefoon huisarts: .....

Te waarschuwen persoon als ouders/ verzorgers niet te bereiken zijn

Naam: .....

Telefoon thuis: .....

Telefoon werk: .....

Ook ommezijde invullen!

Ik ben overgevoelig voor de volgende zaken:

Medicijnen: .....

Ontsmettingsmiddelen: .....

Smeerseltjes tegen bijvoorbeeld
insectenbeten: .....

Pleisters: .....

Overig: .....

Willen jij en je ouders veranderingen zo spoedig mogelijk doorgeven aan de schoolleiding? Het is heel belangrijk dat jouw gegevens kloppen.

Ondergetekenden

Naam leerling .....

Naam ouder/ verzorger .....

Datum .....

Plaats .....

Handtekening leerling .....

Handtekening ouder/verzorger .....

Bijlage 2 Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Toestemmingsformulier verstrekken van medicijnen

Voor het toedienen van de hieronder omschreven medicijnen aan:

Naam leerling: .....

Geboortedatum: .....

Adres: .....

Postcode en woonplaats : .....

Naam ouder(s)/ verzorger(s): .....

Telefoon thuis: .....

Telefoon werk: .....

Naam huisarts: .....

Telefoon huisarts: .....

Naam specialist: .....

Telefoon specialist: .....

De medicijnen zijn nodig voor onderstaande ziekte(s):

.....

Naam van het medicijn:

.....

Medicijn dient dagelijks te worden toegediend op onderstaande tijden:

..... uur

..... uur

..... uur

..... uur

Medicijnen mogen alleen worden toegediend in de volgende situatie(s):

.....

Dosering van het medicijn:

.....

Wijze van toediening:

.....

Wijze van bewaren:

.....

Controle op de vervaldatum door ouders verzorgers:

.....

Ondergetekenden, leerling en ouder/ verzorger van genoemde leerling, geven hiermee aan de school, c.q. de hieronder genoemde medewerker(s) die daarvoor een medicijninstructie heeft gehad, toestemming voor het toedienen van bovengenoemde medicijnen:

Naam leerling

Naam ouder/ verzorger

Plaats

Datum

Handtekening leerling

Handtekening ouder/ verzorger

Medicijninstructie

Er is instructie gegeven over het toedienen van de medicijnen op:

Datum: .....

Door: .....

Functie: .....

Van (instelling): .....

Aan: .....

Functie: .....

Van (naam en plaats school): .....

Ten behoeve van de medicijnen van :

Naam leerling: .....

Bijlage 3 Toestemmingsformulier medische handeling op school

Toestemmingsformulier medische handeling op school

Ondergetekenden geven toestemming voor uitvoering van de medische handeling op school bij:

Naam leerling: .....

Geboortedatum: .....

Postcode en plaats: .....

Naam ouder(s)/ verzorger(s): .....

Telefoon thuis: .....

Telefoon werk: .....

Naam huisarts: .....

Telefoon huisarts: .....

Naam specialist: .....

Telefoon specialist: .....

Naam van contactpersoon
(in ziekenhuis of anders): .....

Telefoon: .....

Beschrijving van de ziekte waarvoor de "medische handeling" op school nodig is:

.....

Omschrijving van de uit te voeren medische handeling:

.....

De medische handeling moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijden:

..... uur

..... uur

..... uur

..... uur

De medische handeling mag alleen worden uitgevoerd in de hieronder nader omschreven situatie:

.....

Manier waarop de medische handeling moet worden uitgevoerd:

.....

Eventuele extra opmerkingen:

.....

Bekwaamheidsverklaring aanwezig: Ja/nee

Instructie van de medische handeling en controle op de juiste uitvoering is gegeven op:

Datum: .....

Door: .....

Functie: .....

Van (instelling): .....

Ondergetekenden:

Naam leerling: .....

Handtekening leerling: .....

Naam ouder/ verzorger: .....

Handtekening ouder/ verzorger .....

Plaats en datum .....

Bijlage 4 Bekwaamheidsverklaring bij het uitvoeren van medische handelingen

Bekwaamheidsverklaring bij het uitvoeren van medische handelingen

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling verklaart dat

Naam medewerker: .....

Functie: .....

Werkzaam bij: .....

Na instructie door ondergetekende in staat is bovengenoemde handeling bekwaam uit te voeren.

De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

Naam leerling: .....

Geboortedatum: .....

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de leerling noodzakelijk wegens:

.....

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de leerling op school aanwezig is.

De hierboven beschreven handeling moet worden uitgevoerd gedurende de periode:

.....

Ondergetekende: .....

Functie: .....

Werkzaam bij: .....

Plaats en datum: .....

Handtekening: .....